

AD MULTOS ANNOS, ВЕЛЬМИШАНОВНА ПАНІ ПРОФЕСОР!

Ірина Процик

*доцент, докторантка кафедри української мови
Національного університету «Києво-Могилянська академія» (Київ)*

Петро Йокеш

*доктор, PhD, ад'юнкт закладу чеської та лужицької філології
Інституту слов'янської філології Ягеллонського університету (Краків)*

Пшемислав Юзьвікєвич

*габілітований доктор, PhD, ад'юнкт закладу україністики
Інституту слов'янської філології Вроцлавського університету (Вроцлав)*

У 1997–1998 навчальному році до Інституту слов'янської філології Вроцлавського університету лектором української мови запрошено професора кафедри радіомовлення і телебачення Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора філологічних наук Олександру Сербенську. Це вдалося зреалізувати в рамках підписаної в 1994 році міжнародної угоди про академічну співпрацю між Львівським та Вроцлавським університетами, що передбачала кадрову підтримку процесу навчання української мови у Вроцлавському університеті у формі лекторату, на який відряджали викладачів Львівського університету, а також щорічні наукові стажування викладачів обох університетів та мовленнєву практику студентів-полоністів Львівського університету у Вроцлаві й вроцлавських українців у Львові.

Відкрита у Вроцлаві в 1995 році спеціальність «Українська мова і література», яка ґрунтувалася на базі однойменної спеціалізації, що функціювала в Інституті слов'янської філології з кінця 70-х років ХХ століття, на початках свого існування потребувала допомоги фахівців-україністів, а насамперед прагнула долучити до свого грона колег, які були носіями мови (native speaker). Так, упродовж останньої чверті століття в Інституті слов'янської філології Вроцлавського університету працювали викладачі Львівського університету: професори Оріся Демська (1996–1997 рр.), Олександра Сербенська (1997–1998 рр.), доценти Ніна Станкевич (1994–1996 рр.), Любослава Асіїв (1999–2000 рр.), Ірина Процик (2000–2002, 2016–2018 рр.), а також Донецького університету: професор Анатолій Загнітко (1998 р.) та доценти Володимир Мозгунов (1998–1999 рр.), Євдокія Кравченко (1999 р.) й Ужгородського університету: професори Олег Белей (з 2002 р. – дотепер) і Любомир Белей (2008–2009 рр.).

Професор Олександра Сербенська – незаперечний авторитет у сфері української лінгводидактики для чужоземців: має великий практичний досвід навчання української мови чужоземців, що приїздили здобувати освіту до Львівського національного університету імені Івана Франка, свого часу – лектор української мови у Ягеллонському університеті, неодмінний доповідач і дискусант під час міжнародних наукових конференцій, науково-практичних семінарів і науково-методичних колоквиумів, присвячених питанням лінгводидактики загалом і проблемам викладання української мови як чужої зокрема, член редакційної колегії збірника наукових праць «Теорія і практика викладання української мови як іноземної», співавторка (разом із доцентом кафедри української мови Львівського університету Зиновієм Терлаком) одного з перших в українській лінгводидактиці для чужоземців підручника з української мови для початківців [З. М. Терлак, А. А. Сербенская. Украинский язык для начинающих. – Львов : Свит, 1992. – 240 с.], який згодом було перевидано [З. Терлак, А. Сербенская. Украинский язык для начинающих : Изд. 2-е, доп. – Львов : Свит, 2000. – 264 с.], що є свідченням популярності цього посібника, котрий з успіхом використовують не тільки для навчання української мови чужоземців, а й для викладання української російськомовним громадянам України, адже його написано російською мовою.

Зі спогадів *Петра Йокеша*, у 1996–2007 роках – лектора чеської мови у Вроцлавському університеті:

«Упродовж 1996–2007 років я працював лектором чеської мови в Інституті слов'янської філології Вроцлавського університету. Ці роки згадую дуже тепло з багатьох причин, а однією з них, без сумніву, є те, що мені довелося мешкати у Вроцлаві за адресою: вулиця Вечиста, будинок 175, квартира 4. Колись у майбутньому це магічне помешкання, у якому жили лектори багатьох мов і стикалося багато культур, мусить знайти належне місце в історії Вроцлавського університету. У 1997–2002 роках чеський лектор, тобто я, винаймав цю квартиру разом із українськими лекторами, які змінювалися. Завдяки цьому в мене була неймовірна нагода впродовж кількох років особисто познайомитися з цілим гроном чудових українських мовознавців, серед яких професор Анатолій Загнітко, доцент Володимир Мозгунов, доцент Ірина Процик, доцент Євдокія Кравченко, доцент Любослава Асіів. Особливе місце з-посеред цих українських науковців належить професорці Олександрі Сербенській. Я дуже швидко зорієнтувався, що пані професор є особистістю винятковою. Неймовірно обізнана й освітчена, а також наділена великою життєвою мудрістю. Наші довгі розмови, які ми провадили на кухні помешкання на Вечистій, були для мене – філолога, а також історика, – величезним джерелом відомостей про те, як виглядало реальне життя в колишньому Радянському Союзі – державі, яка знаходилася разом із моєю країною в так званому радянському блокові (інформації про ці реалії пересічний чех, однак, і надалі має дуже мало). Дотепер пам'ятаю, як я слухав розповіді про життя українських інтелектуалів у часи, коли всі найважливіші рішення приймало політбюро в Кремлі, численні спогади, нерідко з цікавими коментарями про ставлення українців до поляків і польської держави, а також оповідки, що торкалися багатьох інших аспектів культурного та громадського життя в Україні. Із цих балачок я почерпнув не тільки звичайні відомості про Україну,

а й відчув свій духовний зв'язок із нею, глибше зрозумів історичний досвід українців, зацікавився минулим і сучасним цієї країни.

Не можна не згадати й того, що професор Олександра Сербенська вплинула на моє особисте життя. До Польщі я приїхав як лектор і тільки з працею лектора пов'язував свої плани на майбутнє, серйозно не замислюючись про наукову кар'єру. Проте пані професор неодноразово мені повторювала: «Ви повинні захистити докторат, а також зробити габілітацію. Це якраз слушний момент!». Я послухав професорку Сербенську – і не шкодую. Щиро дякую, шановна пані професор!».

Зі спогадів *Пиємислава Юзьвікевича*, у 1994–99 роках студента спеціальності «Українська мова та література» у Вроцлавському університеті:

«З професоркою Олександрою Сербенською ми, як студенти четвертого курсу вроцлавської україністики, познайомилися у 1998 році. Молода вроцлавська україністика мала вже свої традиції, а однією з них було те, що кожного року до Вроцлава приїжджали гості з України та брали активну участь у процесі навчання студентів-україністів. Так, у другій половині 90-х років в Інститут слов'янської філології Вроцлавського університету потрапили доцент Ніна Станкевич, професори Оріся Демська, Анатолій Загнітко та Олександра Сербенська.

Протягом декількох днів професор Сербенська завоювала наші серця, а завдяки заняттям із панею професоркою ми згадуємо цей час із великою приємністю та теплом у душі. Заняття «практичної української» не були просто курсом української мови як чужої – кожного разу це була мандрівка у дивовижний світ мови, історії України й української культури, неймовірних спогадів, життєвого досвіду та превеликої мудрості... І все це в магічній атмосфері «старого» Інституту слов'янської філології на одній із найдавніших центральних площ Вроцлава – площі Нанкера.

Про досягнення, наукові праці, кар'єру, нагороди пані професорки можна говорити годинами, проте й цього було б недостатньо. Усі знаємо її численні публікації, пам'ятаємо доповіді, виступи на конференціях, на полиці завжди під рукою «Антисуржик»... Однак найважливішим є ставлення професорки Сербенської до кожної людини – уважне, ніжне, завжди з пошаною до особистості. Такою її пам'ятаємо, нашу «бабцю Сербенську», з якою ми прощалися у кав'ярні під час нашої останньої вроцлавської пари з української мови, напередодні повернення пані професорки до Львова».

І наостанок – кілька моїх штрихів до спільної картини спогадів про професорку Олександрю Сербенську, з якою я, аспірантка кафедри української мови Львівського національного університету імені Івана Франка в другій половині 90-х років, а пізніше – асистент, згодом – доцент кафедри українського прикладного мовознавства, спілкувалася передовсім під час наукових конференцій, адже безпосередньо вчитися в неї та переймати її величезний викладацький досвід не було нагоди, бо працювали ми на різних факультетах: пані професорка – на факультеті журналістики, а я – на філологічному факультеті. Проте в моєму науковому зростанні професор Сербенська завжди була незримо присутня. Нас поєднували спільні зацікавлення історією формування національних терміносистем (пані професор ґрунтовно досліджувала українську юридичну термінологію, а я – фізичну), лінгводидактикою (у різні роки ми обоє пра-

цювали лекторами української мови у Вроцлавському університеті), усним мовленням (професор Сербенська читала курс риторики на факультеті журналістики, а я провадила цей курс на факультетах міжнародних відносин, іноземних мов, юридичному й економічному). Наприкінці 90-х професор Олександра Сербенська була в експертній комісії, яка розглядала мою дисертацію на етапі підготовки дисертації до захисту, а згодом стала рецензентом моєї монографії про розвиток української фізичної термінології на зламі XIX–XX століть, яку опубліковано на основі захищеної дисертації вже після мого повернення з Вроцлава.

Праця в закладі україністики Інституту слов'янської філології Вроцлавського університету та проживання всіх запрошених з України науковців – від представників найстаршої генерації до наймолодшої – у тому самому вроцлавському помешканні на Вечистій – були яскравим свідченням тягlosti поколінь українських мовознавців. Згодом, через п'ятнадцять років, професор Сербенська благословила в науку, як і колись мене, й мою аспірантку, а тепер – кандидата філологічних наук, Оксану Андрусишин-Богуш, ставши рецензентом її дисертації про розвиток української астрономічної термінології в другій половині XIX – у першій третині XX століття.

Від професорки Сербенської я постійно вчуся: передовсім, як модерувати наукові засідання: толерантно, виважено, прихильно, але неодмінно зі заохоченням до палких дискусій і наукових суперечок, адже саме в них, як відомо, народжується істина.

Вельмишановна пані професорко, прийміть від усіх нас, певною мірою причетних до розвитку Вроцлавської славістики у минулому й зараз, однак сьогодні розкиданих по різних університетах, проте неодмінних науковців-одномумців, хоча й представників різних слов'янських націй: українки, чеха та поляка, щиросердечне «Ad multos annos!».